

Zeneiskolai tanmenetek: írjunk vagy mégsem?

Zeneiskolai zongoratanárként az írásom címéül választott kérdés egyre inkább foglalkoztat. Az ezzel kapcsolatos feladat - ami a pedagógusminősítést megelőző intézményi belső önértékelés és tanfelügyelet során megjelenik az alapfokú művészeti iskolák életében - létezik és kihívást jelent a legtöbb zenepedagógus számára. Míg a minősítés során elegendő tematikus terveket készíteni, addig a többi szakmai ellenőrzésnél elvárás a két óralátogatáshoz kapcsolódó éves tervezés bemutatása. Részlet az Oktatási Hivatal által kiadott, az országos tanfelügyeletről szóló kézikönyv (2017) 36. oldaláról:

„3.2.2. *A pedagógiai munkával összefüggő tervezetek, dokumentációk helyszíni elemzése*

A helyszíni elemzés a következő dokumentumokra fókuszál a korábban már ismertetett szempontok szerint:

- *tanmenet;*
- *írásos dokumentáció a tanítási egységre vonatkozóan;*
- *egyéni fejlesztési tervek, tanórán kívüli programtervek;*
- *osztálynapló, csoportnapló és egyéb foglalkozási napló;*
- *tanulói füzetek, produktumok.*”

Beszélgessünk a tanmenetekről! Bár biztosan sokan ismerik, de szerintem legelőször nézzük meg, hogy mit jelent a tanmenet fogalma!

Tanmenet: Egy tantárgy adott tanulócsoportra vagy évfolyamra szóló oktatási terve, melyet a pedagógus készít a tanév elején, és amely tartalmazza a tantárgy főbb célkitűzéseit, követelményrendszerét, a tananyagot, az egyes tartalmi egységek feldolgozására fordítandó óraszámot, a tantárgyak közti koncentráció lehetőségeit és a szükséges taneszközök listáját. (Pedagógiai Lexikon, szerző: Kotschy Beáta)

A zeneiskolai szolfézsoktatás csoportjainál nem okoz gondot értelmezni a meghatározás összes elemét. Ám az első tagmondatnál elbizonytalanodik a hangszert oktató tanár: meg lehet-e írni a tanmeneteket, illetve a megvalósítást ki lehet-e célul tűzni az *egyéni* hangszeroktatás készség- és képességfejlesztésénél? Ha egy adott tanévet 10-12 első évfolyamos tanulóval kezdi meg a pedagógus, akiknek a zenei képességei, hozzáállása és az őket jellemző egyéb körülmények még rejtettek, akkor hogyan lehet tanmenetet készíteni?

Illetve ezt a gondolatsort továbbgörgetve: a naplóban vezetett 24-26 gyermek haladási anyagának tervezését (a hangszeres előképző és a továbbképző évfolyamok között akár az összest) a tanév elején hogyan írjuk meg?

Ezekre a kérdésekre keresem a választ, miközben óhatatlanul a véleményeket pro és kontra megvizsgálom, illetve a saját tanmenetem elkészítését, logikai szerkezetét is bemutatom.

A közismereti oktatás tankönyveihez kapcsolódó tanmenetek magas száma bizonyítja e pedagógiai ütemezés, módszertani támogatás létjogosultságát, használhatóságát. Miért? Mert egy közösség által elfogadott helyi tanterv évfolyamokra lebontott követelményeit jelenítik meg, bontják ki. Mert segítik a tanár felkészülését egy adott időszak tananyagtervezésében. Mert a tudatos, átgondolt tervezésekkel a tanórák az egymásra épülést, a fokozatosságot biztosítják. Mert segítő kezet, kapaszkodót adnak a pályakezdőknek. De valljuk be őszintén: az érett, tapasztalt pedagógus számára is szakmai megújulást nyújthatnak, ha a tanmenetekben a felhalmozott tapasztalatait, ismereteit, módszereit leírja, bemutatja, közkinccsé teszi.

Az alapfokú művészeti oktatás komplexitásában rejlik annak legfőbb szépsége, értéke. A pedagógus által kiválasztott zeneművekkel a kottaolvasás, ritmus, hallás, fantázia és memória fejlesztése mellett a tanuló személyiségét formálja, esztétikai ízlését az értékek felé tereli, a tanulás folyamatát, a gyakorlással kapcsolatos ismereteit speciális gyakorlatokkal gazdagítja. A közös muzsikálással a diák érzelmi és társas kompetenciái is fejlődnek, és nem szabad felejtenünk az öröm, a játék, a siker megélésének jótékony pszichés hatását sem.

Úgy gondolom, nem vagyok egyedül a véleményemmel: mindenki fejleszhető, mindenki eljuttatható a hangszerkezelés, hangszerjáték valamely szintjére. A zenei képességek szempontjából kiemelkedő növendékeket megemelt óraszámokban tanítjuk, és magasabb követelményeket támasztunk velük szemben. Versenyeken mérjük és méretjük meg a tehetségüket, a szorgalmukat és a tanulási folyamatot támogató tanári munkát. A gyengébb adottságúaknál elhivatottsággal tanítjuk meg a zeneművek értelmezését, értékelését és a gyakorlati megvalósítását. Itt elsősorban a klasszikus zeneművészetet támogató, a műértő, koncertkedvelő közönség kinevelése a célunk.

A zenetanítás ennyire széles, árnyalt oktatási-nevelési feladatai mellett jogos a kérdés: írjunk zeneiskolai tanmeneteket? Vagy mégsem?

Az ellenzők táborából több pedagógussal beszéltem a tanmenetek készítéséről, és a véleményükből arra következtettem, hogy elsősorban a tanári szabadság és a tanórák

felépítését jellemző rugalmasság elvesztését féltik. Mindnyájan tudjuk azt, hogy az egyéni képzés hosszú távú tervezésébe beleszólnak a betegségek, versenyek, egyéb iskolai feladatok, programok és az otthoni gyakorlás mennyisége, minősége. A kétkedők szerint minimum jóstehetségű pedagógusnak kellett volna születnünk egy-egy teljesíthető éves tervezés elkészítéséhez.

Tulajdonképpen egyetértek velük. Mégis úgy gondolom, hogy egy *általános irány* lefektetésével meg lehet oldani a feladatot. Ettől a zeneiskolai tanárok számára megszokott, és alkalmazott rugalmasság használatával el is lehet térni! Pl. a tananyag nehézségi fokának megválasztásával vagy az egy tanév alatt megtanulandó mennyiségével, vagy a gyakorlásra szánt időtartam növelésével. Ezt a szándékot a saját tanmeneteim fejlődésének megjegyzés cellájában jelöltem, és ezek mellett a fejlesztési célok és az adott évfolyam kulcsfogalmai is itt jelentek meg:

Zongora tanmenet a hangszeres előképző 1. részére – javaslat az éves tantárgyi követelményekhez és a tanuló egyéni képességeihez igazodva. 66 óra		Készítette: SEA 27/1998. (VI. 10.) MKM rendelet tantervi programját felhasználva
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<ul style="list-style-type: none"> - A hangszer vázlatos megismerése, - tájékozódás a billentyűzeten (fehér és fekete billentyűk, regiszterek stb.), - gyermekdalok tanulása, - elemi ritmusképletek ismerete (belső löktetés érzete), - azonosság, különbözőség felismerése a feldolgozott zenei anyagban, - az elemi szintű kottaolvasás előkészítése. - Készségfejlesztő játékok, - a non legato, legato, staccato játék alapjai, - a kézfüggetlenítés előkészítése, - különböző kifejezőmódok, érzelmek, hangszeres megvalósítása játékos formában, - kortárs zene játékelemeinek előkészítése, - egyszerű gyermekdalok megszólaltatása változatos módon. 	Megjegyzés: <ul style="list-style-type: none"> - A példaként leírt tananyaghoz kapcsolódó módszertani javaslatok, ismeretek és tantárgyközi tartalmak rugalmasan megjelennek, és kiegészülnek hasonló tartalmakkal más tananyag választása esetén is.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<ul style="list-style-type: none"> - Magas-mély, halk-hangos, tempó, dallam, kísérlet, ismétlés, ütem, ütemvonal, záróvonal, vonalrendszer, kulcsok, hangjegyek, mérőütés; dallamsorok azonosságának, hasonló részek különbözőségeinek felismerése (kérdés-felelet), ABC-s törzshangok, módosított hangok közül néhány (pl. Fisz staccato, tenuto, unisono, tükkörkép, dudabasszus, formálás: indítás-lezárás, hangjegyértékek (egész, fél, negyed, nyolcad), szünetjelek. 	

1. ábra: részlet a hangszeres előképző 1. évfolyam tanmenetéből

Az óraszám tervezését az eddigi tapasztalataimra építettem: alsóbb évfolyamokon hetente kettő, míg „A” tagozaton az 5. évfolyamtól az 2X30 perces óra összevonásában gondolkodtam.

3.+ 4. A hallás- és a ritmusérzék, kottaolvasási képességek, a mozgáskoordináció és a memória fejlesztése.	Barokk (pl.): - Bach: C-dúr kétszólamú invenció Klasszika (pl.): - Haydn: C-dúr szonatina I. Étűd (pl.): - Teöke: Étűdök V./37. Romantika (pl.): - Chopin: F-dúr mazurka Skála (pl.): Szabadon választott skála (3 oktávnyi, külön kézzel, kis akkord és fordításai, hármashangzat-felbontások+kromatikus skála)	<i>Új ismereteket megszerző és régieket elmélyítő óra. Tanári bemutatás, tanulói önálló tevékenység.</i> → Kottaolvasási és koncentráció képességek fejlesztése. Fokozatos terhelés a következő órákon.	Biztonsággal tudja értelmezni az új művek kottaolvasási feladatait, képes az előzetes tudását beépíteni az új feladatok közé. Tud figyelni az igényes ritmikai (pl. 3/4, kis nyújtott ritmus, átkötés utáni és szünet utáni hangindítás), dinamikai (pl. két kéz közti hangzásarányok, kettősfogás) megvalósításra, melyben az előgondolkodás képessége is aktívan részt vesz.	A változatos ritmika és dallamvilág (pl. rejtett kétszólamúság, barokk díszítések és agogika, zenei karakterek, klasszikus: díszítések, romantika: pedál) és egyre bonyolultabb, összetettebb hangszerkezelési feladatokat valósít meg tudatosan.	Szolfézs: ritmusérzék, kottaolvasás, hallásfejlesztés. Matematika: azonosság és különbség felismerése. Zenetörténet: a háromféle zenei stílusról.
--	--	--	--	---	---

5.+6.	A megosztott figyelem és kéz ügyesség fejlesztése. A kreativitás, az önkifejező készség fejlesztése.	Barokk (pl.): - Bach: C-dúr kétszólamú invenció Klasszika (pl.): - Haydn: C-dúr szonatina I. Etűd (pl.): - Teőke: Etűdök V./37. Romantika (pl.): - Chopin: F-dúr mazurka Skála (pl.): Szabadon választott skála (3 oktávnyi, külön kézzel, kis akkord és fordításai, hármashangzat-felbontások+kromatikus skála)	<i>Készségfejlesztő és munkáltató óra Tanári bemutatás, magyarázat. Utánzás. →</i> A problémamegoldó képesség fejlesztése.	Képes az előregondolkodásra, az elvárt újrendek megvalósítására, ellenőrzésére. Kiegyenlített hangzást képes megvalósítani, örömet lel a szabályok (kottakép, újrend) felismerésében.	A belső motiváció további fejlődése. A változó szituációkban a kreatív gondolkodás és a döntési képesség is fejlődik. Fejlődik az esztétikai érzéke.	<i>Szolfézs:</i> ritmusérzék, kottaolvasás, hallásfejlesztés.
-------	--	--	---	--	--	--

2. ábra: részlet a 6/A évfolyam tanmenetéből

A tananyag kiválasztásánál minden esetben az ötletadás volt a célom, ami egyben „mankóként” is funkcionált számomra, mert segítette az adott évfolyam haladási irányának elképzelését, a fokozatosságra törekvő fejlesztés átgondolását, illetve az egy tanévre szóló lebontását.

A taneszközöket a pedagógus saját döntése alapján jelöli ki a ma már gazdag taneszköz választékből. A tanmeneteim végén mindig feltüntettem a kerettanterv és az intézményi helyi tanterv által javasolt kottákat. A kezdők tanításánál fontosnak érzem a türelmes, aprólékos, de ezzel együtt az érdeklődést felkeltő tanári munkát, hozzáállást. Nálam több héten keresztül a hallás után megtanult, játszott magyar gyermekdalok, népdalok kapják meg a főszerepet. Majd a fokozatosságra koncentrálna, a játékoságot szem előtt tartva kezdődhet meg a kottaolvasási képességek fejlesztése a zongoraiskolák segítségével.

5.	Hallás- és ritmusérzék fejlesztése. A megosztott figyelem fejlesztése.	Kis hangterjedelmű dallamok (pl.): - Fecskét látok. Bújj, bújj itt megyek. Ti csak esztek. Kétkeszes játék előkészítése: letartott alaphangos kíséret, dudabasszus, tükörmozgás. Papp: Zongoraiskola 1. válogatva.	<i>Új ismereteket megszerző óra. Készségfejlesztő óra. Tanári bemutatás, magyarázat. Utánzás. Ritmus- és hangjegyzítés a füzetbe. →</i> Tenuto, staccato, legato játékmódok előkészítése.	Képes az összes ujjával tenuto és staccato játékmódban zongorázni, ahogy a 2-3 hangos legato játékmódra is.	Újabb ABC-s hang (törzshang 4.). A növendék+tanár közös zongorázással az alkalmazkodás és figyelem fejlesztése. Az egész és a fél érték ismerete.	<i>Szolfézs:</i> ritmusérzék, hallásfejlesztés. <i>Tánc és dráma:</i> Hazánk néptánc kultúrája, hangszerei.
6.	Hallás- és ritmusérzék fejlesztése. Az éneklési kedv ösztönzése, mozgáskoordináció fejlesztése.	Pentachord hangterjedelmű dallamok (pl.): - Koszorú, koszorú, Tüzet viszek. C-dó pentachordon a három különböző játékmód gyakorlása. Papp: Zongoraiskola 1. válogatva.	<i>Új ismereteket megszerző óra. Tanári bemutatás, tanulói önálló tevékenység, közös zongorázás. Ritmus- és hangjegyzítés a füzetben. →</i> A logikai gondolkodás fejlesztése, a négykezes játékkal az együttműködés képességének fejlesztése.	Képes eligazodni a zongorabilentyük között, tisztában van az irányokkal (magas-mély hang). Meg tudja különböztetni és alkalmazni képes a tenuto, staccato, legato játékmódokat. Képes formálni: az indításokra és zárásokra figyelni.	Újabb ABC-s hang (törzshang 5.). Kis és nagy lépés (szekund) felismerése. A növendék+tanár közös zongorázással az alkalmazkodás és figyelem fejlesztése. A játékbatórság megerősödése.	<i>Szolfézs:</i> ritmusérzék, hallásfejlesztés. <i>Matematika:</i> azonosság és különbség felismerése

3. ábra: részlet az 1. évfolyam tanmenetéből

A módszertani javaslatok (tanári bemutatás, magyarázat, kérdések, rávezetés, tanulói önálló tevékenység, együtt muzsikálás), és az ajánlott tevékenységforma közül nem tudok olyat mondani, ami egy-egy hangszeres óra keretében ne jelenne meg: új műveket tanítunk, régiéket ellenőrzünk, gyakoroltatunk óráról órára, és művészi igényességgel dolgozunk ki egy-egy zeneművet a vizsgákra, szereplésekre és versenyekre.

óraszám	Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	Elvárható fejlődés	Ismeretek, személyiségfejlesztés	Tantárgyközi tartalmak
1.	Az önbizalom, a figyelem fejlesztése. Az eddig megtanult, vagy a nyári szünetre kiválasztott anyag felidézése.	<i>Barokk (pl.):</i> - Bach: h-moll kétszólamú invenció <i>Klasszika (pl.):</i> - Haydn: Szonáta-tétel <i>Etűd (pl.):</i> - Czerny: Kézügyesség iskolája I.- egy etűd <i>Romantika (pl.):</i> - Schumann: Arabeszk <i>Skála (pl.):</i> h-moll (3 oktávnyi, külön kézzel, kis akkord és fordításai)	<i>Készségfejlesztő, ismételő óra. Tanári bemutatás, magyarázat. Utánzás.</i> → Visszacsatolás a nyári anyagra, vagy az előző tanévet záró vizsga darabjaira.	Figyelemmel tudja követni a kottaképet. Biztonsággal tudja értelmezni az új művek kottaolvasási feladatait, képes az előzetes tudását beépíteni az új feladatok közé.	Az önbizalom növelése: képes a bonyolultabb feladatokat is sikeresen megoldani, illetve az előző évi tapasztalatok felidézésére.	<i>Szolfézs:</i> ritmusérvék, kottaolvasás, hallásfejlesztés. <i>Zenetörténet:</i> a háromféle zenei stílusról.
2.	A figyelem, az emlékezés, a gondolkodás fejlesztése. Hallás- és ritmusérvék fejlesztése.	<i>Barokk (pl.):</i> - Bach: h-moll kétszólamú invenció <i>Klasszika (pl.):</i> - Haydn: Szonáta-tétel <i>Etűd (pl.):</i> - Czerny: Kézügyesség iskolája I.- egy etűd <i>Romantika (pl.):</i> - Schumann: Arabeszk <i>Skála (pl.):</i> h-moll (3 oktávnyi, külön kézzel, kis akkord és fordításai, hármashangzat-felbontások)	<i>Új ismereteket megszerző és régiakat elmélyítő óra. Tanári bemutatás, tanulói önálló tevékenység.</i> → Kottaolvasási és koncentráció képességek fejlesztése. Fokozatos terhelés a következő órákon.	Képes az új információt beépíteni a régié közé. Tudatosan figyel a kar - kéz - ujj tartásra, a hang minőségére, az ujjrend pontosságára, a kottakép utasításaira.	A változatos ritmika és dallamvilággal (pl. dallam és kíséret aránya és a különböző stílusokhoz kapcsolódó hangzáselvárások) és az egyre bonyolultabb, összetettebb hangszerkezeltési feladatokkal (pl. éneklő billentés, pergő játék, díszítések a különböző stílusokban, a változatos pedálozás tisztasága) a zongorajáték alapelemeit tudatosan gyakorolja.	<i>Szolfézs:</i> ritmusérvék, kottaolvasás, hallásfejlesztés. <i>Zenetörténet, formatan:</i> invenció, polifónia, barokk agogika, szonátaelemzés, romantika, rondszerkezet.

4. ábra: részlet a 6/B évfolyam tanmenetéből

Az „elvárható fejlődés” oszlopa a rövidtávú céljaimat mutatja, hiszen a növendékeimmel kapcsolatban más-más fejlesztési vonalra (technika, hangzás, hallás, ritmus, memória, önbizalom, kottaolvasás, önértékelés) koncentrálok.

Az „ismeretek, személyiségfejlesztés” oszlopa bizonyítja azt (is) egy külső szemlélőnek, hogy egy-egy hangszeres óra alkalmával a motiváció, az önkifejezés, az önállóság, a fantázia, az esztétikai érzék, a türelem és még sorolhatnánk egyéb személyiséget formáló, fejlesztő tevékenységet, állandón jelen levő pedagógiai célunk. Ugyanezt mondhatom el a zeneművekkel kapcsolatos ismeretek, összefüggések megjelenése, fejlesztése tekintetében: a tanulási folyamat nélkülözhetetlen elemeiről van szó.

17.	A szabálytudat, szabálykövetés fontossága. Alkalmazkodás a szabályokhoz.	<i>Zongoraiskola 2.-ből kettő választott mű (pl.):</i> Witthauer: Gavotte és L. Mozart: Mentüet <i>Továbbá egy etűd vagy Bartók-mű (pl.):</i> - Teöke: Etűdök I. /24. - Bartók: Mikrokozmosz I. /23. <i>Skála (pl.):</i> F-dúr (1 oktávnyi, külön kézzel)	<i>Új ismereteket megszerző és régiakat elmélyítő óra. Tanári bemutatás, tanulói önálló tevékenység.</i> → Kottaolvasási és koncentráció képességek fejlesztése. Fokozatos terhelés (külön kézzel, együtt, kívülről).	Képes a tempót tartani, törekszik az énekhang másolására. Képes formálni: az indításokra és zárásokra igényesen figyelni, a dinamikai változatosságot megjeleníteni.	Tanulói önálló tevékenységgel a szabálytartásra koncentrálas (kiemelt figyelem és megbeszélés az otthoni gyakorlás tekintetében).	<i>Szolfézs:</i> ritmusérvék, kottaolvasás, hallásfejlesztés. <i>Idegen nyelv:</i> szekvencia, domináns-tonika.
-----	--	--	--	--	---	--

5. ábra: részlet a 2/A évfolyam tanmenetéből

Az utolsó oszlopban helyeztem el a tantárgyak közötti kapcsolatot, amit elsősorban a szolfézs, és zenetörténet fed le, de megmutatja azt is, hogy a diákok előzetes tudására építhetünk, összefüggéseket fedeztethetünk fel a tanulási folyamat során. Így a matematikától a fizikáig, az idegen nyelvektől a hon- és népismeretig szinte végtelen a lehetőségek száma. Ugyanígy

fontosnak éreztem jelölni azt, hogy a gyermekeknek viselkedési szabályokat tanítunk, vagy a zenetanulás keretei között IKT - eszközöket használunk, ha van rá lehetőségünk.

Az elkészült tanmenetek ismételt átlapozása és kollégáim véleményezése után vettem észre annak „gyermekbetegségeit”: pl. úgy tűnik, hogy a tanév kijelölt anyagának óráról-órára feldolgozása helyett a havi tervezés valószínűleg jobb megközelítés lenne az alapfokú művészetoktatásban. Ezeket következő lépésként biztos, hogy javítani fogom. Könnyen teszem ezt, mert az alapváltozat lesz a kiindulópont, és ez a korrekciós munka már jóval kevesebb időt fog igényelni. Ez eszembe juttat egy eddig nem említett fontos elkészítési tényezőt. Az időt. Életem első tanmenetére a word számlálója szerint 1263 (!) percet fordítottam, a következőknél 100 és 300 perc között volt az elkészítési idő. Természetesen még könnyebb lenne egy olyan internetes sablon felhasználásával dolgozni, ahol a legördülő menük segítségével a pedagógusnak lehetősége lenne a saját elképzelésének megfelelő meghatározásokkal kitölteni, elkészíteni a dokumentumokat, de ilyen még nincs.

Az írásom végére hagytam a számomra legfontosabb dolgot: kíváncsi lennék a szakma véleményére. Olyan jó lenne, ha lenne olyan pedagógus, akinek a zeneiskolai, hangszeres tanmenetét láthatnám! Vagy akár a szakmai ellenőrzés Kézikönyvének (2017) lábjegyzetében említett „*más, a tanév tartalmi tervezését segítő, kellően kidolgozott*” dokumentumot! Ha van ilyen. Mert a világhálón nem található egy sem.

Ettől függetlenül a sajátomat szívesen tenném mindenki számára elérhetővé, ezzel mások munkájához ötletet adva, hogy a saját tanmeneteik elkészítésének terhe könnyebbé váljon. A mi intézményünkben az egész billentyűs tanszak elfogadta a tanmeneteket, de még a vonós tanszakon is felhasználták a tervezés főbb elemeit. A jövőbeli terveim között szerepel az is, hogy kérdőíves véleménykutatással fejlesztem tovább az alaptanmeneteket.

Az e-napló, tanfelügyelet és önértékelés aktuális oktatáspolitikai bevezetésével újabb feladatot kaptak a zeneiskolai pedagógusok, érdemes lenne ezekről szakmai fórumon beszélgetni! A cikk elején feltett kérdésemre még nem találtam meg az egyértelmű választ, de keresem a legelfogadhatóbb megoldást.

Szeged, 2017. 05. 26.

Sigmondné Erős Andrea

zeneiskolaitanmenet@gmail.com

Irodalomjegyzék:

Báthory Zoltán és Falus Iván (1997, szerk.): Pedagógiai Lexikon.

Országos Tanfelügyelet kézikönyve alapfokú művészeti iskolák számára, negyedik javított kiadás (2017), 29-62. 2017. május 26-i megtekintés, https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/kiadvanyok/PSZE_muveszeti_keziko_nyv_0130.pdf

A szerzőről:

Sigmondné Erős Andrea zongora-szolfézs szakos végzettséggel és mentorpedagógusi szakvizsgával tanít zongora tantárgyat a szegedi Király-König Péter Zenei Alapfokú Művészeti Iskolában 1990 óta. Intézményvezető-helyettesként az iskolát érintő pedagógusminősítési és tanfelügyeleti munkában is részt vesz. Növendékei számos hazai (Nyíregyháza, Budapest) és nemzetközi (Oberschützen, Belgrád) zongoraversenyek díjazottjai, és közülük többen rangos Zeneművészeti Egyetemek hallgatói jelenleg. Korrepetítori munkájával aktívan vesz részt a szegedi kóruséletben, ahogy szívesen muzsikál különböző kamarazenei produkciókban is. Egyéb ismeretterjesztő cikkei a Sulinet portál oldalán érhetők el.